

Som en koncentrerad energidryck

Från teatercafé med skådespelaren Jonas Malmsjö som gäst.

Så beskrevs skådespelaren Jonas Malmsjö vid DV:s teatercafé i oktober.

Liknelsen med energidryck hade intervjuaren och styrelseledamoten Anders Bäckström läst i en tidningsartikel om Jonas Malmsjö och tyckt vara välfunnen.

Jonas hade inga invändningar mot beskrivningen och menade att rollen som Valmont i pjäsen *Farliga förbindelser*, som han spelar på Dramaten, känns som skriven för honom. Det går att hämta mycket ur den, karaktären rymmer en konflikt och det inspirerar.

Då Jonas spelar Valmont riktar han sig inte bara mot sina medspelare utan också ut mot publiken, påpekade intervjuaren. Jonas höll med om det. Den dubbla riktningen är viktig för honom, han vill känna att publiken är med i rummet. Vill att det ska vara en båge från scenen till salongen.

Hur arbetar du med en roll, frågade intervjuaren.

– Jag läser pjäsen för mig själv och lär mig snabbt texten, jag har lätt för att lära mig utantill. Men då jag läser bestämmer jag mig inte för hur jag ska säga mina repliker. Det kommer jag fram till först då jag repeterar tillsammans med mina medspelare. I början av repetitionsarbetet är jag nog överdriven både i

tonfall och rörelser. Sedan skalar jag successivt bort mer och mer. Det är lättare att ta bort än att lägga till då man formar sin roll. Jag har ofta egna förslag, men böjer mig givetvis för regissörens mening om han vill ha det på annat sätt än jag.

Premiärnerver

– Inför varje premiär mår jag dåligt, jag känner ångest inför att gå in på scenen, det är ett väldigt motstånd. Trots att jag haft många premiärer vid det här laget har jag inte kommit över min skräck för premiärerna. Jag är rädd att inte kunna prestera tillräckligt bra och är rädd att publiken ska bli besviken. Vetskapen om att det sitter recensenter i salongen späder på rädslan. Jag tycker aldrig att jag spelar bra på premiärer. Men efter att premiären varit är det som om jag slitit av mig en järnfrack och då tycker jag det är roligt att spela. Då har jag ingen scenskräck längre.

Jonas är uppvuxen i en teaterfamilj. Hans föräldrar är skådespelarna Marie Göransson och Jan Malmsjö och han tillbringade mycket tid på Dramaten som barn. Han trivdes med den uppmärksamhet han fick av tanterna och farbröderna som arbetade där. Men han hade inga tankar på att själv bli skådespelare. Han

tänkte sig att bli akademiker, kanske läkare.

– Jag fantiserade om att bli plastikkirurg i New York, säger han med ett skratt.

Han tyckte om att skriva och efter att ha slutat skolan for han till England och gick en universitetskurs i kreativt skrivande. En pjäs som han skrev under kursen sattes upp av elever på en skådespelarutbildning. En av dem blev sjuk strax före premiären och Jonas övertalades att hoppa in och överta rollen. Eftersom han skrivit pjäsen kunde han ju texten. Då han medverkade i den teateruppsättningen blev han klar över hur roligt, han tyckte det var att spela teater.

En kort tid var han regiassistent åt den amerikanske dramatikern Arthur Miller som i England satte upp sin pjäs **En handelsresandes död**. Arthur Miller tyckte inte att Jonas passade som regiassistent utan menade att han borde stå på scenen istället. Så Jonas åkte hem till Sverige och blev elev på Dramaten och ledde efter ett par år till anställning där.

I början av sin skådespelarbana medverkade han i ett par radio-teaterföreläsningar i regi av Ingmar Bergman, som han inte

tyckte var den demonregissör som han hade rykte om sig att vara.

– Jag var bara 22 år och Ingmar Bergman 83. Han hade visserligen auktoritet som regissör men han gav skådespelarna stor frihet inom de ramar han lagt fast. Han tog fasta på mina impulser och hjälpte mig att våga testa olika uttryck. Det var magiskt att få arbeta tillsammans med honom.

– De bästa regissörerna lyssnar på sina skådespelare.

Under Jonas uppväxt bandade hans far alla dans- och musikfilmer och musikaler som sändes i TV och uppmanade Jonas att titta på dem.

– Vissa av dem såg jag massor av gånger.

Under senare år har han själv medverkat i ett par musikaler. 1997 i **Black riders** som gavs på Dramaten. Sedan i **Chess** som regissören Stefan Larsson satte upp i Danmark och nu senast i Oscarsteaterns uppsättning av **I hetaste laget**.

– Det var roligt att spela i musical och det har givit mersmak.

Men nu närmast väntar en stor filmroll för Jonas. Och den vill han inte avslöja något om ännu.

Gunilla Lockne

Prestigefyllt pris till Pontus Gustafsson

Dramatens O'Neill-pris går i år till Pontus Gustafsson som sedan 1967 har varit knuten till Dramaten. För närvarande medverkar han i **Amadeus** och från november i nypremiären av **Fanny och Alexander**.

Prispengarna ska gå till en Londonresa. Och den stora äran – den ger självkänsla, säger han i en intervju i DN.

Nytt från
Dramaten
till vännerna

Dramaten erbjuder nu Dramatens Vänners medlemmar 10 % rabatt på allt som säljs i biljettkassan, dock inte biljetter. Det innefattar således böcker, kläder och DraMaten-vagn, bland annat. Ta bara med ditt medlemskort. Rabatten gäller från och med nu i november och tills vidare.

Förtur vid biljettsläpp. Dramaten har vidare tillmötesgått ett önskemål som vi i styrelsen framfört en längre tid om att vi skall kunna få förtur för att boka biljetter vid årets två stora biljettsläpp. Detta är ju naturligtvis särskilt förmånligt vid släpp av biljetter till särskilt populära föreställningar där biljetterna snabbt tar slut.

Rent praktiskt innebär det att vi börjar med detta nya förfarande vid första stora biljettsläppet 2014. Vi ber om att få återkomma med mer information i ärendet längre fram.

Dramaturgi – ett diplomatiskt jobb

Det menade höstens första hemliga gäst på Dramatens Vännerns teatercafé – dramaturgen Sven Hugo Persson. Vad det innebär illustrerade han med att en dramaturg är personen mellan teaterchef, regissör och författare. Hur man letar pjäser, föreslår chefen, hittar rätt regissör och vaktar författarens verk med respekt. Det går inte att stryka och lägga till hur som helst. Det har bl a Lars Norén får erfara, då han ville ändra plats för pausen i *Vem är rädd för Virginia Wolf*.

Sven Hugo inledde med att beskriva sin aktuella arbetsdag. Tidig morgon möte om uppskjuten Amadeusförställning. Följt av uppdraget att läsa en ny pjäs. Ytterligare möten, bl a med teaterchefen, sedan lunch med Kristina Lugn, som skyller på datorn att manuset inte blir klart. Vernissage medförande andra nyttiga kontakter. Så småningom en hamburgare. Samt möte med Dramatens Vänner!

– Hur blir man då dramaturg, frågade kvällens intervjuare Gunilla Lockne.

Gud tröttnade

När Sven Hugo var ung, fanns inte yrket. Men för arbetargrabben från Göteborg, duktig i skolan, intresserad av litteratur och teater, var framtidsplanerna att bli litteraturkritiker.

Tänk er att bli recenserad av en 24-åring!

Året 1968 gällde gruppteater och Kent Andersson, och den unge Sven Hugos teaterintresse var det ju inget fel på. Det ledde till studier och en doktorsavhandling om Peter Weiss *Mordet på Marat*. Och till dramaturgi.

Senare har arbetslivet inneburit revyer, satirer, kabaré om arbetslöshet och en visa till Ingvar Kjellsons 90-årsdag. De roliga replikerna i det uppskattade programmet *Lorry* kom ur Sven Hugos penna. Bl a. Sven Hugo Persson, en av Dramatens dramaturger är alltså en mångsidig herre. Även om de alla jobbar åt samma håll, klappar Sven Hugos hjärta för de bredare reper-toarerna, komedier, tyskt och engelskt material. Hur han hittar? Han reser, läser och översätter. Ägnar sig mycket åt något han kallar ”samtidsavläsning”.

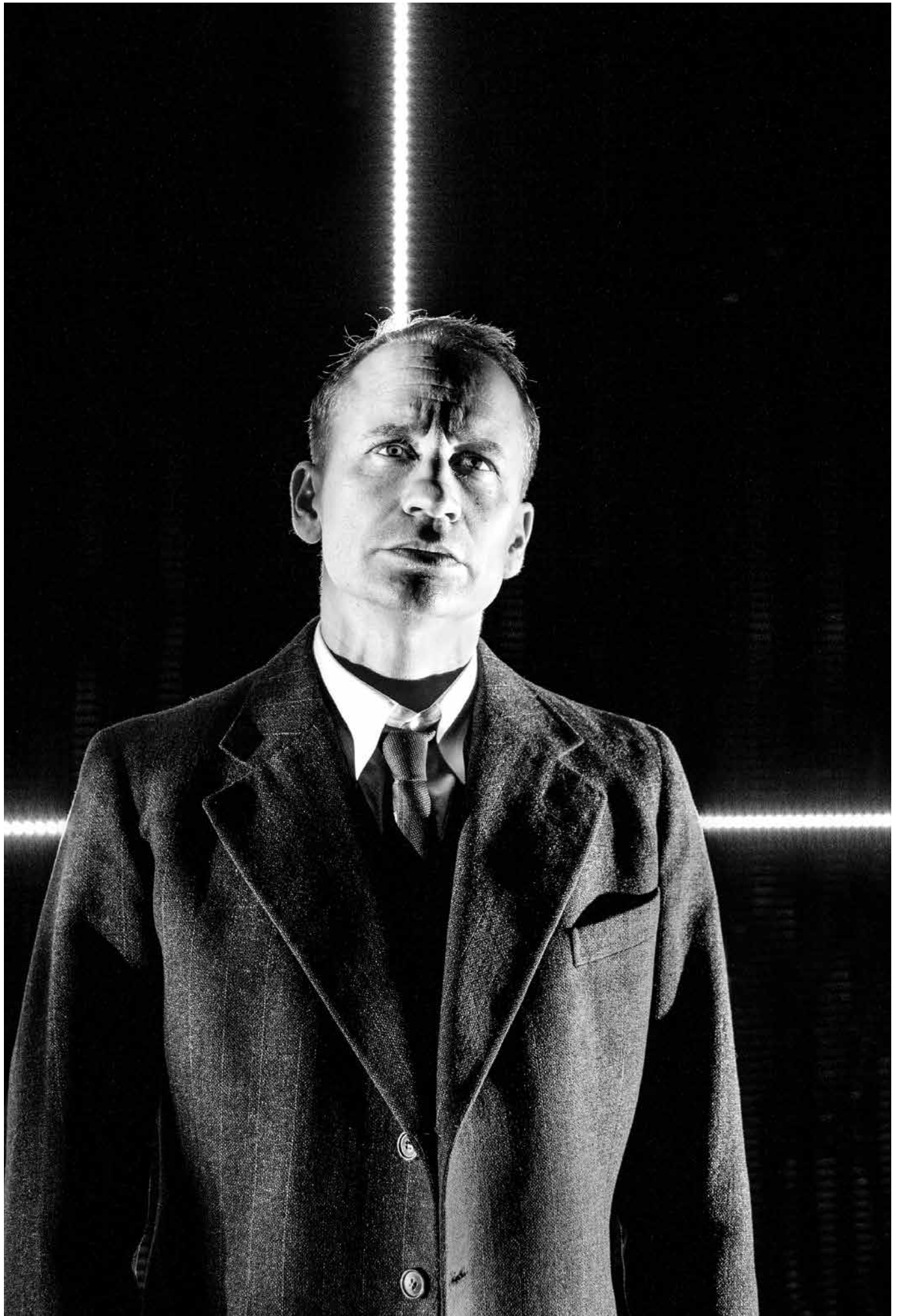
Och så tycker han om att uppträda ”det är den hemska sanningen”, säger han. Han menar sig ha en folkbildarambition, vill vara underhållande och begriplig, när han introducerar pjäser inför publiken.

Ibland ägnar han sig åt att göra program om schlagermusik i radio, där ha en gång var anställd. Och när han kopplar av allsammans, målar han. För då får han göra precis det han själv vill.

Det gör han mycket bra, kan denna referent intyga.

Christina Ruhnbro

Stig Dagerman och pjäsen Streber

I oktober anordnade DV ett seminarium om Stig Dagerman och uppsättningen av hans pjäs *Streber*. Moderator var Herdis Molinder, styrelsemedlem i DV.

Författaren Björn Ranelid som i början på 90-talet skrev en roman om Stig Dagerman inledde seminariet med att berätta om Stig Dagermans liv och litterära produktion. Stig Dagerman blev tidigt geniförklarad som författare och under åren 1945-49 gav han i rask följd ut fyra romaner, ett antal noveller och pjäser samtidigt som han skrev reportage och sk dagsedlar (korta dagsaktuella verser) i den syndikalistiska tidningen *Arbetaren*, där han också under flera år var kulturredaktör.

I början av 50-talet hamnade han i en skaparkris. Han klarade inte att skriva de artiklar och romaner han lovat och tagit ut förskott för från tidningar och förlag. Han drog på sig mycket stora skulder, lämnade hustru och två små barn, och gifte så småningom om sig med den uppburna skådespelerskan Anita Björk och fick en dotter med henne. Oförmågan att skriva och de ekonomiska problemen och känslorna av otillräcklighet och självförakt samt av skuld och svek mot hustrur och barn, tillsammans med en tidig otrygghet (han växte upp utan sin mor och hade ingen bra kontakt med sin far) gjorde att han vid bara 31 års ålder tog sitt liv.

Stig Dagerman spände sin båge för hårt, de egna och omgivningens förväntningar blev för tunga för honom, menade Björn Ranelid och formulerade det så att "Gud tröttnade på sin gestalt av ljus och lade av sin mantel".

Stig Dagerman var sedan tonåren aktiv syndikalist men hans politiska ideologi och egna leverne gick inte ihop.

I pjäsen *Streber* tar han upp frågan om socialism i konflikt med egna personliga strävanden att komma sig upp i samhället, och om eget svek och egna onda handlingar som ger skuldkänslor.

Skådespelaren Mattias Silvell som i Dramatens uppsättning av pjäsen spelar strebern Blom deltog i seminariet och berättade om sin tolkning av rollen. Även två andra skådespelare, Rasmus Luthander och Eva Melander medverkade vid seminariet tillsammans med regiassistenten och sufflösen Eva Strengbohm. De talade om sina roller och sitt arbete med pjäsen, om regin och scenografin.

Pjäsen handlar om fyra män som tillsammans startar en verkstad, som de ska driva på jämställd basis, i socialistisk anda. Men det visar sig snart att en av dem, Blom som är en streber, inte vill arbeta på verkstadsgolvet. Han vill komma sig upp i samhället och han övertalar sina kamrater att de ska sälja verkstaden till ett stort företag, själv försäkras han sig om att få bli anställd som föreståndare för den verkstad de sålt. Två av kamraterna får arbeta

kvar, den tredje slutar av personliga problem. En av kamraterna tar sitt liv pga falska påståenden från Blom.

En ond människa?

Pjäsen rymmer många etiska frågor och några av dem diskuteras på seminariet. Är Blom en ond människa som bara handlar för egen vinning? Finns det något försonande i hans sätt att vara?

Kanske handlar han rationellt då han driver igenom försäljningen av verkstaden. Den skulle kanske inte ha klarat sig i konkurrensen med större verkstäder. Men han gick bakom ryggen på sina kamrater på ett sätt som var oetiskt. Och även på det privata planet betedde han sig oetiskt, bl a genom att bedra sin hustru och vara otrogen med dottern till en av arbetskamraterna och sedan lämna ut falska uppgifter om dottern.

Var Blom en vinnare eller en förlorare? Var han feg?

Flera av seminariedeltagarna var obenägna att döma Blom och pekade på andra typer av oärligheter och svek som många kan göra sig skyldiga till i kontakten med nära och vänner, och som i grunden är oetiska. Det finns mycket i Bloms karaktär att känna igen sig i.

Under de år Stig Dagerman var produktiv hann han skapa betydande verk.

– Han var en stor författare och han talar till oss även idag, summerade Björn Ranelid.

Gunilla Lockne

Fr v Herdis Molinder, Rasmus Luthander, Eva Strengbohm, Björn Ranelid, Eva Melander och Mattias Silvell.

Vi vill nå
dig!

Dramatens Vänner får så gott som varje vecka förmånliga erbjudanden till föreställningar vid såväl Dramaten som andra Stockholmsteatrar. För att du snabbt ska få den informationen är det bra med e-mail. Du som har, men inte har lämnat oss din e-mailadress: Gör det!

Om du inte har tillgång till Internet, men har en mobiltelefon: ge oss numret så kan vi sända ett SMS-meddelande med information till din telefon.

Sänd dina uppgifter till: kansliets telefonsvarare: 08-667 87 09 eller
Dramatens vänner, Box 5037, 102 41 Stockholm

Nya Styrelsemedlemmar

Anders Bäckström om sig själv:

– Håller på med en doktorsavhandling i teatervetenskap om gatan som rum för teaterhändelser. Undervisar i regi, produktion och teater teori på teatergymnasium och håller kurser och föreläsningar om teater. Har arbetat som regissör, skrivit dramatik och gett ut två rapportböcker om teater.

Christina Ruhnbro om sig själv:

– Som journalist är jag van att skriva om allt mellan himmel och jord, men faktiskt inte om mig själv. Konsthistoriker (fil lic) som jobbat praktiskt taget hela yrkeslivet med nyheter i public service i olika yrkesroller inom skilda delar av Sveriges Radio, som reporter, intervjuare, producent, och redaktionschef.

Jag har också representerat koncernen internationellt. Under ett antal år var jag president i IAWRT, International Association of Women in Radio and Television, vilket bl a innebar anordnandet av konferenser i skilda delar av världen.

Vid sidan av det professionella, har det kulturella intresset alltid varit levande, examina inom litteratur och konst har varit grunden. Sedan länge är jag ordförande i Sveriges Radio-koncernens konstförening. Vidare är jag styrelsemedlem i Stockholmsjournalisternas seniorer.

Magisk musikalisk vandring

Skönhet i renässansens tecken, underbar sång och musik. Och vilka kläder och frisyror! Jag blev lyrisk den här kvällen (16 september) när Romeo & Julia-kören bjöd på sin sceniska kör. Arrangemanget var ett samarbete mellan kören, dess vänförening och Dramatens Vänner.

I Dramaten-byggnaden fylld av atmosfär fick vi vandra med kören och uppleva den ena höjdpunkten efter den andra. I Lejonkulan fick vi själva prova på körsång (ledda av Stefan Boström) och öva att artikulera inte bara med rösten utan även med gesterna (ledda av Malin Sternbrink). I ett nedsläckt nästan spöklikt kostymförråd – upplyst endast av två stora portabla klotrunda lampor – fick vi lyssna till Bolognese Codex Q 18 sjunget av Anna Emilsson och Britta Ingmarsdotter, klädda i helvitt.

Sedan var det dags för stora scenen – hela kören sjöng Ding Dong Merrily on high. I artistfoajen sjöng Jenny Rosén, Frida Gunnel, Magnus Ringström och Alfred Boström Lucia, celu (Orlando di Lasso). I marmorsalen bjöds vi på Amor è Ritornato (Luca Marenzio) och Mozarts Abendempfindung bl a. En mer stimulerande rundvandring på Dramaten kan jag inte tänka mig. Avslutningsvis minglades det med sångarna och publiken.

Romeo & Juliakören har funnits sedan 1999 hela tiden ledd och utvecklad av Benoit Malmberg. Kören turnerar mycket inte minst i utlandet – den har framträtt i 34 länder i Europa. Just nu verkar Tyskland vara mest intressant. Men även i Sverige turnerar kören flitigt både vid öppna evenemang och på skolor och äldreboenden.

Lennart Grafström

Pionjären Birgitta Kristoffersson

År 1998 sädde fröet till Dramatens Vänner. Veldig spännande var det för mig och vice ordförande Martina Nyman att bege oss till Hornsgatan på Södermalm för ett samtal med den vitala grundaren Birgitta Kristoffersson.

– När jag kom till Dramaten som marknadschef rådde en utbredd misstänksamhet mot näringslivet. Man var emot all sponsring, teaterns integritet var viktig.

Jobbet som marknadschef innebar alltså ingen konfliktfri entré.

– Min NK-bakgrund var inte den bästa i många ögon, berättar Birgitta.

Den dåvarande vice VD:n för Dramaten, Staffan Rydén, gav Birgitta i uppdrag att starta en vänförening 1999. Han hade Folkoperans vänförening som mönster, med den skillnaden att deras vänförening var en skapelse för att locka publik.

– På Dramaten var det ett annat läge. Vänföreningen fick kämpa sig till allt – till dator, kontor, information.

– När vi började dela ut stipendier året efter starten lossnade det litet, säger Birgitta.

Teamet Lars Löfgren/Ingmar Bergman gjorde Dramaten mycket framgångsrik – bl a gjorde man många succéartade föreställningar över hela världen.

På den tiden hade Dramaten en mycket stark ställning som nationalscen. Recensionerna hade större tyngd än nu, publiken var bildad.

– Dramaten har tunga traditioner att framföra klassiker. Nu när publiken successivt förändras, ställer det krav på att både behålla den gamla publiken och samtidigt anpassa sig till den nya.

Lennart Grafström

Teaterresan till Wien

– varierat kulturellt utbud

I år gick Dramatens vänners utlandsresa till Wien, den gamla kejsarstaden, centrum i det habsburgska väldet under 500 år. Och man behöver inte leta efter spår. Redan under första dagens promenad till restaurang och teater passerade vi slottet Hofburg, ett mäktigt byggnadskomplex som kontinuerligt byggts ut av olika kejsare; numera bor presidenten i en mindre del av slottet, dock en ansenlig byggnad.

"Fromme Helene" bjöd på en riktigt "wienerisch" måltid före det första teaterbesöket, Thomas Bernhards *Vor dem Ruheland*, en obehagligt stark pjäs om en syskontrio som i hemlighet firar Himmlers födelsedag. Den ena system, invaliderad efter ett "amerikanskt terroråd" som brodern, f.d. SS-officern, uttrycker det, avskyr de värderingar syskonen står för och deras incestuösa förhållande, men är helt beroende av dem genom sitt handikapp och tvingas ofta uttrycka vad hon känner enbart genom kroppsspråk. Det är denna rullstolsbundna syster som får stå för Bernhards kritik av sitt land som inte gjort upp med sitt förflutna.

Dagen därpå inleddes med guidad sightseeing genom staden och slutade med besök i Schönbrunn, kejsarnas sommarresidens som Maria Teresia lät göra om i rokokostil, onekligen en makalös byggnad. Men det är inte så att Wien har stelnat i sina minnen; det finns mycket avantgardistisk konst och arkitektur, nära vårt hotell låg Haas-Haus (originellt och mycket vackert) och Loos-Haus (där interiören lär vara det märkliga) och lite längre bort Hundertwasser (fantasifullt och lite kitschigt).

Det kulturella utbudet är enormt i Wien. På egen tid kunde vi besöka konstutställningar, på Leopold Museum österrikarna Schiele, Klimt, Kokoschka, på Albertina Museum Matisse och fauvisterna (med André Derain som egen favorit) eller Monet till Picasso, och Julian Freud på Kunsthistorisches Museum – och många andra.

På kvällen deltog vi i Heuringen, årets vin, i stadsdelen Grinzing. Vi hade väntat oss att vi skulle dela lokal med andra gäster men hänvisades till ett kallt rum vid sidan om. Men det gjorde inget, detta fantastiska gäng fyllde snabbt lokalen med sin glädje, och så småningom uppenbarade sig två spelemän, som kanske inte sjöng så bra, men ändå förhöjde den redan goda stämningen.

Vi fick också vara med om nationaldagen, den 26 okt,

som firas till minnet av neutralitetsfördraget efter kriget, när Österrike blev suveränt. Hela Wien tycktes vara på benen, men det förvånade oss att det militära inslaget i firandet var så stort i detta land som förbundet sig till evig neutralitet. I pressen kunde man också läsa en artikel om att det finns för lite demokrati och för mycket konservativ militarism i Österrike. Hur det än förhåller sig med detta gjorde Wien ett mycket öppet och vänligt intryck.

Många besökte också Spanische Hofreitschule och det var säkert lika bra som för 30 år sedan, då vi besökte den.

Vi hade också en guidad visning av designmuseet, MAK, med tyngdpunkten på konsthantverk inom möbeldesignarkitekturen och en del om Joseph Frank.

Vår andra pjäs var av en av Österrikes stora dramatiker, Ödön von Horváth (för övrigt utomordentligt presenterad av Birgitta), dock utvisad ur landet under nazitiden och tidigt död i en olyckshändelse innan han kunde återvända. *Hans Geschichten aus dem Wiener Wald* framfördes på wiendialekt utan ironiska inslag av hochdeutsch (vad jag kunde höra) vilket tydligen är brukligt. Tyngdpunkten låg inte på ytlig kulturfernissa. Det som "punkterar den wienska gemytligheten" är en obarmhärtig mansvärld och en känslokall mormor som en av kvinnorna blir offer för. Pjäsen slutade också i nattsvart sorg (manus har ett ljusare slut).

Det är för övrigt märkligt att Österrike har så många författare som är kritiska till inte bara enstaka fenomen utan till hela andan i nationen, både Horváth (30-tal) och Bernhard (efterkrigstid) tillhör dessa.

Vår sista kväll i Wien inleddes med en läcker middag med goda viner på Café Leopold. Och på det närbelägna Volkstheater såg vi en dramatisering av Hans Falladas *Kleiner Mann – was nun?* (Hur skall det gå med Pinnebergs?), en pjäs om två "enkla" människor under 30-talsdepressionen i Berlin och deras beroende av regler och omständigheter de inte kan påverka. Vid en omläsning kändes romanen träig och omständlig, men genom en sinnrik scenografi (liksom i Horváths pjäs för övrigt) lyckades man berätta både gripande och effektivt.

Berättelsen om Hannes och Lämmchen blev ännu en minnesvärd föreställning under denna Wienresa.

Allan Larsson/Kerstin Larsson

Dramatens Vänner
Kungliga Dramatiska Teatern
Box 5037, 102 41 Stockholm
Telefon 08-667 87 09 (svarare)
E-post dramatensvanner@yahoo.se
www.dramatensvanner.se
Plusgiro: 194 75 25-0

Läs mer: www.dramatensvanner.se
Dramatens program: www.dramaten.se

Ge bort ett medlemskap i Dramatens vänner – gratis!

Nu upprepar vi förrförra årets succé! Du som är betalande medlem i Dramatens Vänner har återigen möjlighet att få ge bort ett medlemskap i föreningen till någon anhörig eller vän –gratis (värt upp till 300 kr)!

Det enda du behöver göra är att förse oss med namn, adress, postadress och telefonnummer samt gärna e-postadress och/eller mobiltelefonnummer. Sen ser vi till att skicka ut ett välkomstpaket till din vän/bekant! Erbjudandet gäller från och med nu och fram t o m 31 januari 2014. Som medlem kan du endast ge bort ett medlemskap. Vänligen skicka in nedanstående talong till:

Dramatens Vänner
Kungliga Dramatiska Teatern
Box 5037
102 41 Stockholm

Vänligen texta! Eller skicka oss motsvarande information per epost, dramatensvanner@yahoo.se.

Styrelsen

Namn .....

Adress .....

Postnummer..... Ort .....

Telefon .....

E-postadress .....

Mobilnummer .....